

Biện pháp phát triển ngôn ngữ nói cho trẻ khiếm thính 5-6 tuổi ở trường mầm non hoà nhập thông qua hoạt động kể chuyện

Chu Thị Hân*

*Học viên cao học K32, Khoa Giáo dục Đặc biệt, Trường ĐH Sư phạm Hà Nội

Received: 10/7/2024; Accepted: 16/7/2024; Published: 7/8/2024

Abstract: Children with hearing loss face many difficulties in daily life, during learning and playing due to hearing impairments. Due to poor hearing ability, it greatly affects the process of deaf children forming and developing verbal language. At today's preschools, storytelling is considered the main activity. This article analyzes some theoretical and practical issues about organizing storytelling activities for 5-6 year old deaf children in inclusive kindergartens. On that basis, we propose some suggested measures for teachers when organizing story-telling activities based on pictures for deaf children in inclusive kindergartens, in order to help deaf children develop their verbal language and promote to the best of their abilities and create a positive, inclusive environment.

Keyword: Storytelling activities, language development, spoken language, hearing impaired children, aged 5-6 years old, inclusive kindergarten classes

1. Đặt vấn đề

Theo Tổ chức y tế Thế giới (WHO), khiếm thính (hearing loss) được dùng để chỉ một người không thể nghe tốt như một người có thính giác bình thường – ngưỡng nghe 25dB hoặc tốt hơn ở cả hai tai. Theo đó, “ Khó nghe” (Hard of hearing) chỉ những người bị mất thính lực từ nhẹ đến nặng. Những người khó nghe thường giao tiếp qua ngôn ngữ nói và có thể sử dụng một số thiết bị trợ thính. Những người bị mất thính lực đáng kể hơn có thể cấy điện cực ốc tai điện tử. “ Điếc” (Deaf) chỉ những người bị mất thính lực trầm trọng , mức nghe rất ít hoặc không nghe được. Họ thường sử dụng ngôn ngữ kí hiệu để giao tiếp. [10] Trong phạm vi nghiên cứu này, trẻ khiếm thính được hiểu là những trẻ suy giảm sức nghe ở các mức độ khác nhau (từ mức độ nhẹ đến mức độ sâu) dẫn đến những khó khăn trong tri giác âm thanh, làm hạn chế sự phát triển ngôn ngữ của trẻ.

Giai đoạn trẻ 5- 6 tuổi, trong khi vốn từ của trẻ nghe bình thường khá phong phú, khoảng 2000-3000 từ. Bao gồm danh từ, động từ, tính từ và các loại từ loại khác. Hầu hết trẻ đã phát âm đúng, chuẩn xác các âm, kể cả các âm khó, biết sử dụng ngữ điệu phù hợp với nội dung giao tiếp, phù hợp nội dung câu chuyện trẻ kể; lĩnh hội được những quy tắc chủ yếu trong ngữ pháp tiếng mẹ đẻ và dùng được quy tắc ấy trong ngôn ngữ của mình. Thì trẻ khiếm thính có ngôn ngữ nói rất hạn chế, trẻ thường chỉ sử dụng các từ chỉ sự vật, hiện tượng cụ thể. Độ rõ ràng trong lời

nói của trẻ khó đạt được mức độ như trẻ nghe bình thường, hầu hết các từ, các câu mà trẻ nói chỉ có thể hiểu được rõ ràng. Các câu nói của trẻ chủ yếu là câu 1 từ mà trẻ thường dùng để gọi tên sự vật, hành động hay mạch bảo điều gì đó Trẻ cũng gặp rất nhiều khó khăn tổng việc tiếp thu quy tắc ngữ pháp. Tuy nhiên, trẻ khiếm thính nếu được sử dụng các thiết bị trợ thính từ sớm, được học can thiệp nghe- nói sớm và được hỗ trợ hoà nhập đúng cách sẽ có nhiều cơ hội để học hoà nhập tốt cùng bạn bè đồng trang lứa và hoà nhập xã hội.[3,4,5]

Hiện nay, tại các trường mầm non hoà nhập, nhiệm vụ phát triển ngôn ngữ nói có thể được thực hiện trong nhiều hoạt động khác nhau. Trong đó, hoạt động kể chuyện luôn giữ một vai trò quan trọng trong các hoạt động giáo dục. Đây là phương tiện phổ biến để trẻ em nói chung và trẻ khiếm thính nói riêng hình thành và phát triển ngôn ngữ. Tuy nhiên, GV còn gặp không ít khó khăn trong việc tổ chức hoạt động học tập, vui chơi phù hợp với trẻ khiếm thính. Bên cạnh những khó khăn về điều kiện cơ sở vật chất, môi trường lớp học thì GV còn thiếu kiến thức, kỹ năng hỗ trợ trẻ khiếm thính tại các lớp hoà nhập. Vì vậy, việc giáo dục trẻ khiếm thính nói chung và giáo dục phát triển ngôn ngữ nói cho trẻ khiếm thính nói riêng chưa đạt hiệu quả như mong muốn. Các GV mặc dù đã nhận thức được tầm quan trọng của hoạt động kể chuyện nhưng còn khá lúng túng trong việc xác định mục tiêu, nội dung, phương pháp, hình thức

phát triển ngôn ngữ nói cho trẻ khiếm thính qua hoạt động kể chuyện.

Bài viết này đi sâu phân tích một số vấn đề lí luận về tổ chức hoạt động kể chuyện nhằm phát triển ngôn ngữ nói cho trẻ khiếm thính 5-6 tuổi, trình bày kết quả khảo sát thực trạng thiết kế và tổ chức hoạt động kể chuyện theo tranh cho trẻ khiếm thính trên địa bàn huyện Tam Đảo, tỉnh Vĩnh Phúc làm cơ sở khoa học trong việc thiết kế và tổ chức hiệu quả hoạt động kể chuyện cho trẻ khiếm thính trong lớp mẫu giáo hòa nhập, góp phần nâng cao chất lượng giáo dục hòa nhập trẻ khiếm thính 5-6 tuổi.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Khái niệm hoạt động kể chuyện

Hoạt động kể chuyện là một phương tiện mà người lớn có thể phát triển và sử dụng nhằm khuyến khích sự thích thú của trẻ về ngôn ngữ. Những câu chuyện hay dùng kể một cách hấp dẫn sẽ thu hút trẻ lắng nghe và dần hình thành trong trẻ các biểu tượng tinh thần. Kể chuyện giúp người lớn có thể chia sẻ những kinh nghiệm sống và thể hiện khả năng sáng tạo của con người.

Tại trường mầm non, hoạt động kể chuyện là một hoạt động giáo dục, trong đó GV sử dụng tập hợp những tác động sư phạm có mục đích, có quy trình và phù hợp với nhận thức, nhu cầu, hứng thú của trẻ nhằm hình thành ở trẻ năng lực sử dụng lời nói để độc lập kể chuyện hoặc kể lại truyện dưới nhiều hình thức khác nhau. Đây cũng là hoạt động thường xuyên của trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi ở trường mầm non, đòi hỏi phải biết cách thức tổ chức, đồ dùng, phương tiện phù hợp. GV tổ chức hoạt động kể chuyện phong phú, hấp dẫn sẽ góp phần giúp trẻ phát triển ngôn ngữ, giúp trẻ phát hiện ra những cái mới, những cái ẩn giấu trong các sự vật, hiện tượng xung quanh.

Trong hoạt động kể chuyện, con người sử dụng phương tiện là ngôn ngữ, bằng các thao tác ngôn ngữ để bộc lộ nội dung bên trong. Khi kể chuyện, người kể sử dụng những ngôn ngữ hiểu biết của mình như: vốn từ, các từ loại, cách phát âm, nguyên tắc sử dụng câu, cấu trúc ngữ pháp, tông giọng, ngữ âm, ngữ điệu... để diễn đạt nội dung câu chuyện, bày tỏ suy nghĩ, tâm tư, tình cảm, ý tưởng, nhu cầu, tâm trạng... của mình về đối tượng, sự kiện, sự việc, hiện tượng nào đó.

Như vậy, phát triển ngôn ngữ nói cho trẻ khiếm thính 5-6 tuổi thông qua hoạt động kể chuyện được hiểu là quá trình tổ chức hoạt động kể chuyện giúp trẻ khiếm thính lĩnh hội chức năng nghe, lời nói/ phát âm và cấu trúc của ngôn ngữ cùng với các quy ước của xã hội trong việc sử dụng ngôn ngữ để bày tỏ

và tiếp nhận suy nghĩ, cảm xúc, tình cảm, ý tưởng của mình về câu chuyện và trong mỗi hoạt động kể chuyện mà trẻ được tham gia.

2.2. Một số gợi ý cho GV khi tổ chức hoạt động kể chuyện cho trẻ khiếm thính 5-6 tuổi ở lớp mẫu giáo hòa nhập

2.2.1. *Sưu tầm và lựa chọn các câu chuyện phù hợp với mức độ phát triển ngôn ngữ của trẻ khiếm thính*

Để thực hiện tốt biện pháp này thì GV cần có kế hoạch cụ thể để giúp trẻ khiếm thính phát triển ngôn ngữ nói thông qua hoạt động kể chuyện, đặc biệt là kể chuyện theo tranh. GV lưu ý lựa chọn truyện phù hợp với chương trình giáo dục mầm non dành cho lứa tuổi 5-6 tuổi, phù hợp với nội dung phát triển ngôn ngữ cho trẻ khiếm thính tại thời điểm dạy. GV chuẩn bị các lời thoại phù hợp với khả năng nghe và diễn đạt bằng lời nói của trẻ khiếm thính

2.2.2. *Điều chỉnh cách đọc, đọc lại nhiều lần và khuyến khích trẻ khiếm thính trao đổi về nội dung truyện*

GV sử dụng giọng đọc với giai điệu khác nhau hoặc nhấn âm đọc đi đọc lại câu từ nhiều lần. Để trẻ khiếm thính có cơ hội trải nghiệm với các mẫu câu, các từ ngữ vừa mới lạ vừa quen thuộc. Điều đó tạo cơ hội cho trẻ được tiếp xúc với các mẫu câu đa dạng, làm tăng vốn hiểu biết và vốn từ của trẻ cũng được củng cố, mở rộng và nâng cao.

Hướng dẫn trẻ khiếm thính 5- 6 tuổi cách đặt câu hỏi đơn giản và sử dụng các từ nối về nội dung của câu chuyện

Thông qua hoạt động kể chuyện, quan sát những tranh ảnh trong truyện, GV dạy trẻ sử dụng vốn từ sẵn có của trẻ, cách đặt câu hỏi, các từ nối từ đơn giản đến phức tạp hơn. Tận dụng tối đa những hình ảnh, câu từ trong truyện để dạy trẻ. Song song với đó là tạo nhiều cơ hội cho trẻ có cơ hội được nói, được trả lời câu hỏi...

Luyện tập từ và câu, gợi ý cho trẻ kể lại nội dung chính của truyện theo tranh. Đồng thời để trẻ bày tỏ ý kiến của mình về câu chuyện

GV tổng hợp lại những từ mới, những từ nối, những câu hỏi, câu trả lời đã dạy trả xuyên suốt câu chuyện để củng cố lại cho trẻ khiếm thính ghi nhớ khắc sâu hơn. Đồng thời, sử dụng những hình ảnh đơn giản, dễ hiểu về nội dung của truyện để khuyến khích trẻ vừa quan sát tranh vừa có thể kể lại nội dung chính của truyện theo ý hiểu của mình.

2.2.3. *Tạo môi trường nghe yên tĩnh cho trẻ khiếm thính*

Đối với trẻ khiếm thính sử dụng thiết bị trợ thính, chất lượng âm thanh mà trẻ nghe được phụ thuộc

rất nhiều vào yếu tố môi trường. Việc tạo ra một môi trường nghe tốt cần đảm bảo một số yếu tố cơ bản sau: (1) Một môi trường yên tĩnh, ít tiếng ồn xung quanh sẽ tạo điều kiện cho trẻ khiếm thính nghe rõ hơn. Nếu môi trường ồn ào, việc tập trung vào âm thanh lời nói của trẻ khiếm thính sẽ vô cùng khó khăn; (2) Khoảng cách tiếp cận để trẻ khiếm thính nghe rõ lời GV là 1 mét.

Để tạo môi trường nghe yên tĩnh cho trẻ khiếm thính trong lớp MGHN, giáo viên có thể hạn chế tiếng ồn trong lớp bằng các cách:

2.2.4. Sử dụng phòng học ở khu yên tĩnh nhất của trường. Lớp học hoặc phòng học có trẻ khiếm thính nên sử dụng cửa kính nhằm giảm tiếng ồn từ phía ngoài tác động vào. Nếu có tiếng ồn từ bên ngoài có thể hạn chế bằng cách đóng kín cửa.

GV cũng nên chú ý đến các đồ vật phát ra âm thanh như tivi, radio, quạt, đèn chiếu... Điều chỉnh âm thanh phát ra từ tivi, radio... nếu GV muốn trẻ khiếm thính lắng nghe lời hướng dẫn của GV hoặc các bạn khác trong lớp.

Để giảm bớt tiếng vang, nên sử dụng các vật liệu hút âm thanh trong phòng như trải thảm, chiếu trên sàn nhà, tường treo rèm vải dày, đặt tấm hút âm (ví dụ: tấm xốp cách trần khoảng 0,5m và đặt vào các bức tường), trải khăn bàn trên bàn khi trẻ chơi.

Sử dụng những miếng đệm bằng cao su cho chân bàn ghế, nhằm làm giảm các tiếng ồn khi kéo ghế, kéo bàn trong lớp học.

Phân chia không gian trong lớp thành các khu vực yên tĩnh và khu vực có nhiều tiếng ồn để hạn chế sự ảnh hưởng giữa các góc chơi.

2.2.5. Đảm bảo các điều kiện về ánh sáng, không gian

Vị trí ngồi của trẻ khiếm thính trong lớp rất quan trọng. Vị trí thích hợp của trẻ khiếm thính là ngồi gần GV (trong vòng 1m), ánh sáng chiếu đến trẻ từ hai bên, có thể nhìn thấy và nghe GV, các bạn trong lớp nói một cách dễ dàng. Sắp xếp vị trí của trẻ khiếm thính trong lớp hợp lý cũng có thể tạo điều kiện cho việc hỗ trợ lẫn nhau giữa trẻ khiếm thính và trẻ nghe bình thường trong lớp. Trẻ khiếm thính nên được ngồi xen kẽ với các trẻ nghe bình thường để dễ quan sát các bạn, nghe các bạn nói và như vậy các trẻ nghe bình thường trong lớp có thể giúp trẻ khiếm thính hiểu những gì đang diễn ra ở xung quanh và nhắc lại hướng dẫn của GV...

Trong lớp học có trẻ khiếm thính luôn phải đảm bảo có đủ ánh sáng để trẻ quan sát khuôn mặt, hình miệng và cử chỉ điệu bộ của GV. Cần đảm bảo độ sáng vừa phải để trẻ không bị chói mắt, mỏi mắt, sức

nhìn không bị ảnh hưởng. Ánh sáng chiếu đến GV và trẻ phải thuận chiều đủ để trẻ nhìn thấy hình miệng và cử chỉ điệu bộ của GV.

3. Kết luận

Tổ chức hoạt động kể chuyện cho trẻ không chỉ đơn thuần là đọc truyện mà hoạt động còn rèn kỹ năng nghe- nói cho trẻ khiếm thính. Thông qua truyện tranh trẻ được nghe âm thanh lời nói trong một hoặc nhiều chuỗi câu liên tục với những biểu hiện về âm sắc, nhịp điệu, cường độ, trọng âm... Không những thế, hoạt động kể chuyện với những hình ảnh sinh động, lời thoại phong phú còn giúp trẻ có cơ hội trải nghiệm với nhiều mẫu câu khác nhau. Qua đó, ngôn ngữ nói của trẻ được mở rộng, các mẫu câu trẻ sử dụng đa dạng, trẻ nhận diện được từ, hiểu đúng mối liên hệ giữa lời nói, tình huống và hình ảnh trực quan trong truyện. Đồng thời, việc tổ chức các hoạt động kể chuyện còn góp phần giúp trẻ có một môi trường tương tác tích cực từ đó giúp trẻ khiếm thính hòa nhập tốt hơn.

Kết quả khảo sát cho thấy, phần lớn GV đã nhận thức được mức độ cần thiết, ý nghĩa và khả năng thực hiện các hoạt động kể chuyện cho trẻ khiếm thính ở lớp mẫu giáo hòa nhập. Tuy nhiên, việc tổ chức hoạt động kể chuyện cho trẻ khiếm thính 5-6 tuổi ở lớp mẫu giáo hòa nhập cũng có những khó khăn, thuận lợi nhất định. Những khó khăn về trang thiết bị, đồ dùng dạy học, cơ sở vật chất cũng như đội ngũ GV chưa được đào tạo, tập huấn, hạn chế về năng lực tổ chức hoạt động kể chuyện cho trẻ khiếm thính là những khó khăn cơ bản ảnh hưởng đến kết quả tổ chức hoạt động. Chính vì vậy, các lực lượng giáo dục cần tìm hiểu về đặc điểm của trẻ khiếm thính để có những điều chỉnh, thiết kế hoạt động kể chuyện phù hợp cho trẻ khiếm thính, đầu tư trang thiết bị, cơ sở vật chất và phát triển đội ngũ giáo viên có chất lượng để từ đó góp phần nâng cao chất lượng tổ chức hoạt động kể chuyện nói riêng và chất lượng giáo dục hòa nhập nói chung cho trẻ khiếm thính.

Tài liệu tham khảo

1. Trịnh Đức Duy (2009), *Một số kỹ năng dạy học hòa nhập trẻ khiếm thính*, NXB Hà Nội.
2. Nguyễn Xuân Khoa (2004), *Phương pháp phát triển ngôn ngữ cho trẻ mẫu giáo*, NXB Đại học Sư phạm Hà Nội.
3. Hồ Lam Hồng (2002), *Một số đặc điểm tâm lý trong hoạt động ngôn ngữ của trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi qua hình thức kể chuyện*, Luận án Tiến sĩ Tâm Lý
4. Lưu Thị Lan (1996), *Những bước phát triển ngôn ngữ trẻ em từ 1 đến 6 tuổi*, Luận án Phó tiến sĩ Khoa học Ngữ văn, Hà Nội